

Posudek školitele

Informace o Chartě 77 (1978-1990)

Marek SUK

Diplomová práce

Ústav hospodářských a sociálních dějin FF UK, Praha 2015, 118 stran

Ačkoliv od „sametových“ změn proběhlo již více než 25 let, zůstává řada otázek, spojených s disentem a nezávislým myšlením v období státního socialismu, zastřena tajemstvím a mýty. Od představ o homogenní „opozici“ přes obrazy bohatých finančních dotací ze zahraničí po různé spiklenecké teorie se v české veřejnosti dodnes traduje řada nepřesných a hlavně stigmatizujících obrazů o Chartě 77. Odpovědí na tyto stereotypní reakce významné části veřejnosti bývá snaha disent heroizovat, vyzvedávat jeho „morální odkaz“ a stylizovat jej do reprezentanta nespokojených občanů – paradoxně opět bez ohledu na motivace aktérů, vnitřní pluralitu hnutí i důsledky, které jejich činnost měla pro stabilitu komunistického režimu.

Považuji za obrovskou zásluhu autora předložené práce, že se mu podařilo vyvarovat obou těchto extrémních pozic a že ve své důkladné analýze periodika *Charty 77 (Infochu)* nabídl skvěle promyšlený a důkladně zpracovaný argumentační celek, v němž ukázal jak bohatý myšlenkový svět *Charty 77*, tak důmyslné strategie přežití i prosazení alternativních názorů, jejichž šíření podkopávalo výlučnost komunistické ideologie a zpochybňovalo tak univerzální nárok normalizačního vedení na vládu v zemi.

Hlavní výhodu práce vidím v pečlivosti zpracování, střízlivosti analýzy i odstupu od předmětu zkoumání. Za druhé bych vyzvedl autorův hluboký vhled do vnitřně členitého prostoru *Charty 77*, kde je schopen rekonstruovat různé proudy, rozdíly mezi nimi a dokáže tak vidět jednotu *Charty* v její mnohosti. Obrovskou předností práce je konečně, za třetí, její metodická poctivost – kde to bylo jen trošku možné, konfrontoval autor výpovědi aktérů jiným typem pramenů, které poskytly dodatečnou autoritu tvrzením anebo je výkladově posouvaly.

Pokud bych měl z pozice školitele vyznačit místa, kde analýza mohla jít hlouběji, postupoval bych ve třech krocích. Předně, navzdory obrovské práci, kterou autor do práce vložil, je přeci jen výklad stylisticky trochu neohrabaný. Týká se to zejména úvodů a závěrů kapitol, které nejsou vždy propojeny s výkladem předešlým a následujícím (a čtenáři na některých místech mohou komplikovat porozumění obsahu).

S tím, za druhé, úzce souvisí, že některé kapitoly působí přehledově – nenápadněji je to vidět v kapitole 2.4., kde čtenář nemusí chápat, proč se práce věnuje zrovna těmto tématům, co to vlastně pro celkovou interpretaci znamená (a naopak může pojmout podezření, že je to jen přehled toho, co se nachází v pramenech). Postupovat přehledově nemusí být chybou; čtenáři je však dle mého názoru třeba dát vědět, kam analýza míří a proč se tento přehled v práci nachází. Na tomto místě nutno dodat, že tento problém se týká jen několika málo míst textu; zejména ve druhé půli práce je analytická perspektiva natolik jasně vyprofilovaná, že výklad postupuje beze sklonu podávat „přehled“ toho, co se nachází v pramenech.

Poslední kritický bod se týká reflexe toho, co hraje velmi důležitou úlohu (přitom v české historiografii zatím zůstává spíš stranou zájmu) – totiž jakési minimum právního státu (či jakkoliv jinak to lze nazvat), který režim nabízel a respektoval (tedy že nešel v represi svých oponentů „kamkoliv“ a „jakkoliv“, nýbrž měl vlastní zábrany ve výkonu své vlastní represe). Nejnápadnějším je tento motiv tam, kde se analyzují peníze (kde je zřejmé, že legální převod vždy fungoval – a dokonce fungoval prostřednictvím zcela oficiálních kanálů jako PZO). I když bychom odmítli představu normalizačního režimu jako svého druhu „právního státu“, měli bychom najít analytické nástroje, jak pochopit tyto zábrany (tedy že představitelé režimu nepřistoupili k *jakékoliv* represi, nýbrž měli představu, co si ještě vůči svým oponentům mohou dovolit a co už ne – a volili své strategie podle tohoto klíče).

Všechny zmíněné motivy představují spíše možnosti dalšího rozvoje důležitého tématu, nijak neomezují jeho vysokou poznávací hodnotu. Práci velmi rád doporučuji k úspěšné obhajobě a navrhuji její hodnocení jako *výborné*.

V Praze, dne 28. května 2015

Doc. PhDr. Michal P u l l m a n n , Ph.D.